DOMSTOLENS DOM

4. juni 2002 *

I sag C-99/00,

angående en anmodning, som Hovrätten för Västra Sverige (Sverige) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende straffesag mod

Kenny Roland Lyckeskog

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 234, stk. 3, EF og artikel 45, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 918/83 af 28. marts 1983 om en fællesskabsordning vedrørende fritagelse for import- og eksportafgifter (EFT L 105, s. 1), som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 355/94 af 14. februar 1994 (EFT L 46, s. 5),

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene P. Jann, F. Macken, N. Colneric og S. von Bahr samt dommerne C. Gulmann, D.A.O. Edward, A. La Pergola, J.-P. Puissochet (refererende dommer), M. Wathelet, V. Skouris, J.N. Cunha Rodrigues og A. Rosas,

* Processprog: svensk.

generaladvokat: A. Tizzano
justitssekretær: R. Grass,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— den svenske regering ved L. Nordling, som befuldmægtiget

— den danske regering ved J. Molde, som befuldmægtiget

— den finske regering ved E. Bygglin, som befuldmægtiget

— Det Forenede Kongeriges regering ved J.E. Collins, som befuldmægtiget, bistået af barrister M. Hoskins

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved L. Ström, som befuldmægtiget,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 21. februar 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 10. marts 2000, indgået til Domstolen den 16. marts 2000, har Hovrätten för Västra Sverige (appelinstans for det vestlige Sverige) i medfør af artikel 234 EF forelagt fire præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 234, stk. 3, EF og artikel 45, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 918/83 af 28. marts 1983 om en fællesskabsordning vedrørende fritagelse for import- og eksportafgifter (EFT L 105, s. 1), som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 355/94 af 14. februar 1994 (EFT L 46, s. 5, herefter »forordning nr. 918/83«).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en straffesag mod Kenny Lyckeskog for forsøg på smugleri, da denne har forsøgt at indføre 500 kg ris til Sverige fra Norge uden at angive indførslen.

Fællesskabsbestemmelserne

3 Artikel 234, stk. 3, EF bestemmer følgende vedrørende den forelæggende rets forpligtelser:

»Såfremt et sådant spørgsmål rejses under en retssag ved en national ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres, er retten pligtig at indbringe sagen for Domstolen.«

4 De fællesskabsbestemmelser, der finder anvendelse på hovedsagen, er artikel 45 og 47 i forordning nr. 918/83, der fastsætter følgende:

»Artikel 45

1. Med forbehold af artikel 46-49 indrømmes der fritagelse for importafgifter for varer, der fra et tredjeland indføres i rejsendes personlige bagage i ikke-erhvervsmæssigt øjemed.

2. I stk. 1 forstås ved

[...]

b) indførsel »i ikke-erhvervsmæssigt øjemed«: indførsel, som

— finder sted lejlighedsvis og

— udelukkende består af varer bestemt til den rejsendes personlige brug eller til brug for dennes familie, eller som er beregnet til gaver; sådanne varer må med hensyn til hverken beskaffenhed eller mængde give anledning til tvivl om, at indførslen sker i ikke-erhvervsmæssigt øjemed.

[...]

Artikel 47

For så vidt angår andre end de i artikel 46 omhandlede varer indrømmes fritagelse i henhold til artikel 45 for varer til en samlet værdi af 175 ECU pr. rejsende.

Medlemsstaterne kan dog nedsætte dette beløb til 90 ECU for så vidt angår rejsende under 15 år.«

Den nationale lovgivning

5 Hovrätternes domme kan ankes til Högsta domstolen (Højesteret) (Sverige). Appelsagen behandles altid, når den indgives af anklagemyndigheden i straffesager. I andre tilfælde realitetsbehandles en appel kun, når Högsta domstolen har givet en tredjeinstansbevilling.

6 I henhold til § 10 i kapitel 54 i rättegångsbalken (retsplejeloven) kan Högsta domstolen kun give sådan en tredjeinstansbevilling, såfremt:

»1. det er vigtigt som vejledning med henblik på retsanvendelsen, at sagen prøves af Högsta domstolen, eller

2. særlige grunde taler for, at anken behandles, såsom at der er grundlag for en genoptagelse af sagen, eller at der er sket en procedurefejl, eller at sagens udfald i hovrätten åbenbart beror på alvorlige forsømmelser eller fejl.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

7 Kenny Lyckeskog er blevet dømt ved Strömstads tingsrätt (første instans i Strömstad) (Sverige) for forsøg på smugleri for i 1998 at have forsøgt at indføre 500 kg ris til Sverige fra Norge. Tingsrätten, der lagde til grund, at det kvantum på 20 kg ris, der i medfør af en toldmyndighedsbeslutning kunne indføres uden importafgifter, var overskredet, fandt, at Lyckeskogs indførsel havde et erhvervsmæssigt øjemed i forordning nr. 918/83's forstand.

8 Den berørte part har anket denne dom til Hovrätten för Västra Sverige, der, selv om den har fundet at kunne realitetsbehandle sagen, eftersom der ikke er vanskeligheder ved fortolkningen af de fællesskabsbestemmelser, der skal finde anvendelse, har stillet sig det spørgsmål, om den ikke burde betragtes som en ret,

hvis afgørelser ikke kan appelleres, og dermed om den ikke i medfør af artikel 234, stk. 3, EF var forpligtet til at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål med henblik på, at denne fortolker de relevante bestemmelser i forordning nr. 918/83, da betingelserne i dom af 6. oktober 1982, Cilfit m.fl. (sag 283/81, Sml. s. 3415), ikke lod til at være opfyldt.

9 Under disse omstændigheder har Hovrätten för Västra Sverige forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er en national ret, som i praksis er sidste instans i en sag, fordi der kræves tredjeinstansbevilling, for at sagen kan prøves af landets øverste domstol, en ret som omhandlet i artikel 234, stk. 3, EF?

2) Kan en ret som omhandlet i artikel 234, stk. 3, EF undlade at anmode om en præjudiciel afgørelse, såfremt den anser det for at være klart, hvordan de fællesskabsretlige spørgsmål i sagen skal bedømmes, selv om spørgsmålene ikke falder ind under doktrinen om acte clair eller acte éclairé?

Kun såfremt EF-Domstolen besvarer det første spørgsmål benægtende eller det første spørgsmål bekræftende og det andet spørgsmål benægtende, ønskes følgende spørgsmål besvaret:

3) I henhold til artikel 45, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 918/83 af 28. marts 1983 om en fællesskabsordning vedrørende fritagelse for import- og eksportafgifter indrømmes der, med forbehold af artikel 46-49, fritagelse for importafgifter for varer, der fra et tredjeland indføres i rejsendes personlige bagage i ikke-erhvervsmæssigt øjemed. Indebærer dette, at varernes beskaffenhed og mængde objektivt set ikke må give anledning til tvivl om indførslens karakter? Eller kan der tages hensyn til den enkeltes livsmønster og vaner?

4) Hvilken retlig betydning har nationale administrative forskrifter, hvori det angives, hvor stor en toldfri mængde af en bestemt vare — hvorpå Rådets forordning (EØF) nr. 918/83 af 28. marts 1983 om en fællesskabsordning vedrørende fritagelse for import- og eksportafgifter finder anvendelse — der normalt skal tillades?«

Det første spørgsmål

10 Hovrätten för Västra Sverige ønsker med det første spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om en national ret, hvis afgørelser kun behandles af landets øverste domstol, for hvilken de anfægtes, hvis denne har udstedt en tredjeinstansbevilling, skal betragtes som en ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres i artikel 234, stk. 3, EF's forstand.

11 Den danske regering har gjort gældende, at enhver ret, hvis afgørelser kun kan indbringes for en højere ret efter en tredjeinstansbevilling, er en ret af den i artikel 234, stk. 3, EF omhandlede art. Den støtter dette ræsonnement dels på

dom af 15. juli 1964, Costa mod ENEL (sag 6/64, Sml. 1954-1964, s. 531, org.ref.: Rec. s. 1141), hvori Domstolen fandt, at ifølge denne artikel skal de nationale retter, hvis afgørelser som i hovedsagen ikke kan appelleres, indbringe sagen for Domstolen, for at denne præjudicielt kan træffe afgørelse om fortolkningen af fællesskabsretten, dels på dom af 24. maj 1977, Hoffmann-La Roche (sag 107/76, Sml. s. 957), hvori Domstolen fandt, at den ordning, der er indført ved artikel 234 EF, har til formål at sikre, at fællesskabsretten fortolkes og anvendes ensartet i alle medlemsstaterne, da artiklens stk. 3 navnlig har til formål at hindre, at der i en medlemsstat skabes national retspraksis, som ikke er i overensstemmelse med fællesskabsretten. Kravet om en tredjeinstansbevilling for at iværksætte en appel ville således være en hindring for en ensartet fortolkning af fællesskabsretten, hvis alene den øverste domstol var omfattet af forpligtelsen i artikel 234, stk. 3, EF.

12 Dommen i sagen Costa mod ENEL er ligeledes påberåbt af den svenske og den finske regering i deres skriftlige indlæg for Domstolen, men til støtte for en analyse, der står i modsætning til den danske regerings. De er således af den opfattelse, at allerede den omstændighed, at hovrätternes afgørelser kan appelleres, er tilstrækkeligt til at slutte, at disse retter ikke er omfattet af artikel 234, stk. 3, EF. Ordningen med en tredjeinstansbevilling begrænser kun en sagsøgers mulighed for at få behandlet sin appel. Som Det Forenede Kongeriges regering har anført, fjerner den ikke muligheden for at appellere hovrätternes afgørelser. Det Forenede Kongerige har desuden gjort gældende, at fra det tidspunkt, hvor appellens antagelse til realitetsbehandling behandles, har en højesteret mulighed for at forelægge et præjudicielt spørgsmål om fortolkningen af en fællesskabsbestemmelse, hvilket den forelæggende ret, der er blevet adspurgt af Domstolen vedrørende dette, ikke bestrider for så vidt angår Högsta domstolen. Den svenske regering har desuden anført, at i de særlige tilfælde, hvor der ikke findes nogen ordinær appelmulighed af hovrätternes domme, og hvor hovrätterne således formelt set træffer afgørelse i sidste instans, falder de inden for anvendelsesområdet for artikel 234, stk. 3, EF.

13 Kommissionen har indtaget samme holdning, idet den har baseret sit ræsonnement på den omstændighed, at når en ret, der træffer afgørelse i sidste instans efter tredjeinstansbevilling, finder, at et spørgsmål vedrørende fællesskabsretten

ikke er blevet behandlet korrekt, har denne ret pligt til enten at forelægge et præjudicielt spørgsmål for Domstolen i medfør af artikel 234, stk. 3, EF eller at anføre en af begrænsningerne i forelæggelsespligten, som er fastlagt i dommen i sagen Cilfit m.fl., eller at hjemvise sagen til en underliggende ret. Muligheden for at forelægge et præjudicielt spørgsmål er således under alle omstændigheder bevaret, således at risikoen for at skade en ensartet fortolkning af fællesskabsretten undgås.

14 Det bemærkes, at forpligtelsen for de nationale retter, hvis afgørelser ikke kan appelleres, til at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål er et led i samarbejdet mellem de nationale retter, som skal anvende fællesskabsretten, og Domstolen, og skal sikre, at fællesskabsretten anvendes korrekt og fortolkes ensartet i alle medlemsstaterne. Denne forpligtelse har navnlig til formål at forhindre, at der i en medlemsstat udvikler sig en national retspraksis, som ikke er i overensstemmelse med fællesskabsretten (jf. bl.a. Hoffmann-La Roche-dommen, præmis 5, og dom af 4.11.1997, sag C-337/95, Parfums Christian Dior, Sml. I, s. 6013, præmis 25).

15 Dette formål opnås, når denne forelæggelsespligt, med de begrænsninger, Domstolen har tilladt (Cilfit m.fl.-dommen), gælder for de højeste retsinstanser (Parfums Christian Dior-dommen) samt enhver national ret, hvis afgørelser ikke kan appelleres (dom af 27.3.1963, forenede sager 28/62-30/62, Da Costa en Schaake m.fl., Sml. 1954-1964, s. 395, org.ref.: Rec. s. 59).

16 En national appelrets afgørelser, der kan anfægtes af parterne ved en højesteret, hidrører ikke fra en »national ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres«, i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 234 EF. Den omstændighed, at realitetsbehandlingen af sådanne anfægtelser er undergivet et krav om en forudgående tredjeinstansbevilling fra den pågældende højesteret, har ikke den virkning, at parterne fratages deres appelmulighed.

17 Sådan er det med den svenske ordning. Parterne bevarer under alle omstændigheder retten til at appellere en hovrätts dom til Högsta domstolen, og en hovrätt kan således ikke betegnes som en ret, der træffer en afgørelse, der ikke kan appelleres. Det bemærkes, at i henhold til § 10 i kapitel 54 i rättegångsbalken kan Högsta domstolen give en tredjeinstansbevilling, såfremt det er vigtigt som vejledning med henblik på retsanvendelsen, at sagen prøves af Högsta domstolen. En usikkerhed vedrørende fortolkningen af den ret, der finder anvendelse, herunder fællesskabsretten, kan således give anledning til en kontrol i sidste instans af den øverste domstol.

18 Hvis der rejses et spørgsmål om fortolkningen eller gyldigheden af en fællesskabsregel, er den øverste domstol i medfør af artikel 234, stk. 3, EF forpligtet til enten på tidspunktet for behandlingen af spørgsmålet om sagens antagelse til realitetsbehandling eller på et senere tidspunkt at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål.

19 Det første spørgsmål skal herefter besvares med, at en national ret ikke er omfattet af forpligtelsen i artikel 234, stk. 3, EF, når dens afgørelser kan appelleres til landets øverste domstol under betingelser som dem, der finder anvendelse på den forelæggende rets afgørelser.

Det andet spørgsmål

20 Den forelæggende ret ønsker med det andet spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om en hovrätt, såfremt den skal betragtes som en ret som omhandlet i artikel 234, stk. 3, EF, er forpligtet til at anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse, selv om fortolkningen af den fællesskabsregel, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, ikke giver anledning til vanskeligheder, men betingelserne i dommen i sagen Cilfit m.fl. for at anvende doktrinen om acte clair ikke er opfyldt.

21 Henset til svaret på det første spørgsmål og den omstændighed, at den højeste ret ifølge den svenske lovgivning efter appel indbragt for den af en hovrätts afgørelse kan forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål, er det ikke fornødent at besvare det andet spørgsmål.

Det tredje spørgsmål

22 Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt, at Domstolen præciserer de kriterier, der gør det muligt at afgøre, om en indførsel af varer fra et tredjeland i en rejsendes personlige bagage sker i ikke-erhvervsmæssigt øjemed i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 45, stk. 1, i forordning nr. 918/83, og særligt om der ved vurderingen skal tages hensyn til den enkeltes livsmønster og vaner.

23 Ifølge den finske regering skal en rejsendes livsmønster og vaner undersøges, når varer i en rejsendes personlige bagage som følge af deres beskaffenhed eller betydelige mængde forekommer at være indført i erhvervsmæssigt øjemed. Hvis det ved afslutningen af denne undersøgelse ikke fremgår, at varerne er bestemt til den rejsendes personlige brug eller til brug for dennes familie, har toldmyndigheden ret til at betragte indførslen som erhvervsmæssig og således nægte afgiftsfritagelsen. Kommissionen deler denne holdning, der medfører en vurdering fra sag til sag af hensigtsmæssigheden i at yde afgiftsfritagelsen.

24 Den svenske regering finder ligeledes, at der for at afgøre den erhvervsmæssige karakter af indførslen af en vare, der er indeholdt i en rejsendes personlige bagage, skal tages hensyn til varernes beskaffenhed og mængde, men også til den rejsendes — hvis hustru i det foreliggende tilfælde i hovedsagen er fra Asien — økonomiske og personlige forhold. Regeringen støtter sig på den holdning, som Domstolen indtog i dommen af 6. december 1990 i sagen Kommissionen mod

Danmark (sag C-208/88, Sml. I, s. 4445), hvorefter artikel 45 i forordning nr. 918/83 ikke giver medlemsstaterne mulighed for på uafkræftelig vis at formode, at en indførsel skal anses for at have et erhvervsmæssigt øjemed, når de indførte varer, der befinder sig i en rejsendes personlige bagage, overstiger en vis mængde.

25 Det bemærkes, at der i henhold til de relevante bestemmelser i forordning nr. 918/83 ved indførsel i ikke-erhvervsmæssigt øjemed forstås indførsel, der udelukkende består af varer bestemt til den rejsendes personlige brug eller til brug for dennes familie, eller som er beregnet til gaver; sådanne varer må med hensyn til hverken beskaffenhed eller mængde give anledning til tvivl om, at indførslen sker i ikke-erhvervsmæssigt øjemed.

26 Personlig brug varierer i sagens natur fra person til person og fra kultur til kultur, og det er følgelig lidet tilfredsstillende at udarbejde en standardmæssig brug som reference. Det er således nødvendigt for en korrekt anvendelse af forordning nr. 918/83 at foretage en vurdering fra sag til sag af indførslens erhvervsmæssige eller ikke-erhvervsmæssige øjemed i påkommende tilfælde under hensyn til hver rejsendes livsmønster og vaner. De pågældende varers beskaffenhed og mængde indgår i de forhold, der skal tages i betragtning, men som toldmyndighederne ikke kan begrænse sig til i deres vurdering af indførslens erhvervsmæssige eller ikke-erhvervsmæssige øjemed.

27 Det tredje spørgsmål bør herefter besvares med, at undersøgelsen af det ikke-erhvervsmæssige øjemed af en indførsel af varer i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 45, stk. 2, litra b), i forordning nr. 918/83, skal ske fra sag til sag på baggrund af en samlet vurdering af omstændighederne, hvorunder der tages hensyn til mængden og beskaffenheden af indførslen, hyppigheden af den berørte rejsendes indførsler af de samme varer, men også i påkommende tilfælde den rejsendes livsmønster og vaner eller dennes familiemæssige miljø.

Det fjerde spørgsmål

28 Den forelæggende ret spørger med det fjerde spørgsmål nærmere bestemt til foreneligheden med forordning nr. 918/83 af nationale administrative forskrifter, der fastsætter, hvor stor en mængde af en vare, der falder ind under forordningens anvendelsesområde, der kan indføres toldfrit.

29 Den finske regering har henvist til formålet med forordning nr. 918/83, som er på hele Fællesskabets område at indføre en ensartet ordning for toldfritagelser.

30 Som den svenske regering og Kommissionen er den finske regering af den opfattelse, at denne forordning ikke giver medlemsstaterne ret til at foreskrive strengere kvantitative restriktioner for visse varer, medmindre disse restriktioner er retfærdiggjort af moralske grunde eller hensynet til den offentlige orden. Den giver dem heller ikke mulighed for at afgøre, om en indførsel er erhvervsmæssig eller ej, alene under hensyn til mængden af de indførte varer. Sådanne nationale bestemmelser er uforenelige med forordning nr. 918/83.

31 De, der har indgivet indlæg, er derimod af den opfattelse, at ikke-bindende vejledninger, der er udarbejdet af toldmyndighederne og angiver en mængdemæssig grænse for en vare, inden for hvilken den rejsende ikke behøver at frembringe andre beviser for indførslens ikke-erhvervsmæssige øjemed, ikke er i strid med fællesskabsretten.

32 Domstolen finder, at en sådan analyse af forordning nr. 918/83 er i overensstemmelse med svaret på det tredje spørgsmål. Hvis medlemsstaterne havde ret til at foreskrive kvantitative restriktioner af andre grunde end moralske hensyn eller hensynet til den offentlige orden, ville ensartetheden i toldfritagelsesordningen på hele Fællesskabets område være truet. Vejledninger, der er udarbejdet af toldmyndighederne, er imidlertid ikke i strid med den ordning, der er indført ved forordning nr. 918/83, for så vidt som de ikke er en indirekte måde at iværksætte en uafkræftelig formodning for indførslernes erhvervsmæssige øjemed på, men alene et ikke-bindende værktøj, der har til formål at lette toldprocedurerne.

33 Det fjerde spørgsmål bør derfor besvares med, at artikel 45 i forordning nr. 918/83 er til hinder for nationale administrative forskrifter eller en national administrativ praksis, der fastsætter bindende kvantitative begrænsninger for afgiftsfritagelserne, eller som ville have den virkning, at der skabes en uafkræftelig formodning for indførslens erhvervsmæssige øjemed som følge af mængden af de indførte varer.

Sagens omkostninger

34 De udgifter, der er afholdt af den svenske, den danske, den finske og Det Forenede Kongeriges regering samt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Hovrätten för Västra Sverige ved kendelse af 10. marts 2000, for ret:

1) En national ret er ikke omfattet af forpligtelsen i artikel 234, stk. 3, EF, når dens afgørelser kan appelleres til landets øverste domstol under betingelser som dem, der finder anvendelse på den forelæggende rets afgørelser.

2) Undersøgelsen af det ikke-erhvervsmæssige øjemed af en indførsel af varer i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 45, stk. 2, litra b), i Rådets forordning (EØF) nr. 918/83 af 28. marts 1983 om en fællesskabsordning vedrørende fritagelse for import- og eksportafgifter, som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 355/94 af 14. februar 1994, skal ske fra sag til sag på baggrund af en samlet vurdering af omstændighederne, hvorunder der tages hensyn til mængden og beskaffenheden af indførslen, hyppigheden af den berørte rejsendes indførsler af de samme varer, men også i påkommende tilfælde den rejsendes livsmønster og vaner eller dennes familiemæssige miljø.

3) **Artikel 45 i forordning nr. 918/83, som ændret ved forordning nr. 355/94, er til hinder for nationale administrative forskrifter eller en national administrativ praksis, der fastsætter bindende kvantitative begrænsninger for afgiftsfritagelserne, eller som ville have den virkning, at der skabes en uafkræftelig formodning for indførslens erhvervsmæssige øjemed som følge af mængden af de indførte varer.**

Rodríguez Iglesias Jann Macken

Colneric von Bahr Gulmann

Edward La Pergola Puissochet

Wathelet Skouris

Cunha Rodrigues Rosas

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 4. juni 2002.

R. Grass G.C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær Præsident